Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin huomioiminen hankinnoissa

Ina Toppari
Toiminnanjohtaja
Eläinten terveys ETT ry

Maa- ja metsätalousministeriö

ETT

VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

1

Eläinten terveys ETT ry

- Valtakunnallisesti ja kansainvälisesti toimiva yhdistys, jonka päätoimipaikka sijaitsee Seinäjoella
- Perustettiin elintarviketeollisuuden ja tuottajien toimesta Suomen liittyessä EU:n jäseneksi
- Ylläpitäjinä suomalaiset meijerit, liha-alan yritykset ja munapakkaamot

Ei julkista rahoitusta, vaan elintarviketeollisuuden vapaaehtoisesti ylläpitämä yhdistys

Maa- ja metsätalousministeriö

ETT

VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

2

ETT:n tehtäviä

ETT vuodesta 1994

- Tuotantoeläinten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
  - nautojen, sikojen ja siipikarjan kansallisen terveydenhuollon koordinointi
- Tautiriskien hallinta
  - eläinaineksen ja rehujen tuonnin ohjaus
- Tarttuvien tautien ehkäisyyn liittyvän tiedon jakaminen
- Tarttuvien tautien saneerauskonsultointi
- Rehusektorilla positiivilistatoiminnan ylläpitäminen ja rehuhygienian edistäminen

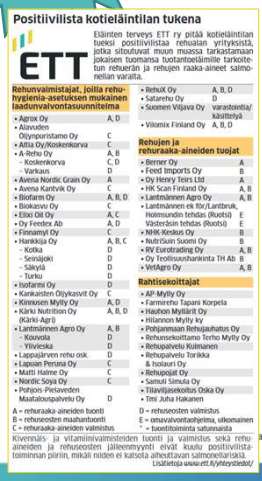
Positiivilista kotieläintilan tukena

ETT

Eläinten terveys ETT ry pitää kotieläintilan tukeki positiivilistaa rehualan yrityksistä, jotka sitoutuvat muun muassa tarkastamaan jokaisen tuomansa tuotantoeläimille tarkoitetun rehuerän ja rehujen raaka-aineet salmonellan varalta.

Rehunvalmistajat, joilla rehuhygieenia-asetuksen mukainen laadunvalvontasuunnitelma

• Agrox Oy	A, D
• Alravuden Öljynpuristamo Oy	C
• Alltia Oy/Koskenkorva	C
• Ä-Rehu Oy	A, B
- Koskenkorva	C, D
- Varkaus	D
• Avena Nordic Grain Oy	A
• Avena Kantvik Oy	C
• Biofarm Oy	A, B, D
• Biokasvu Oy	C
• Elixi Oil Oy	A, C
• Oy Feedex Ab	A, D
• Finnamyl Oy	C
• Hankkija Oy	A, B, C
- Kotka	D
- Seinäjoki	D
- Säkylä	D
- Turku	D
• Isofarmi Oy	D
• Kankaanpään Öljykasvit Oy	C
• Kinnusen Mylly Oy	A, D
• Kärki Nutrition Oy (Kärki-Agri)	A, B, D
• Lantmännen Agro Oy	A, B
- Koivola	D
- Ylivieska	D
• Lappajärven rehu osk	D
• Lapuan Perusa Oy	C
• Matti Halme Oy	C
• Nordic Soya Oy	C
• Pohjois-Pirkanmaan Maatalouspalvelu Oy	D
• RehuX Oy	A, B, D
• Satarehu Oy	D
• Suomen Viljava Oy	varastointia/käsittelyä
• Viitomix Finland Oy	A, B, D

Rehujen ja rehuraaka-aineiden tuojat

• Berner Oy	A
• Feed Imports Oy	B
• Oy Henry Tetro Ltd	A
• HK Scan Finland Oy	A, B
• Lantmännen Agro Oy	A, B
• Lantmännen ek för./Lantbruk, Holmsundin tehdas (Ruotsi)	E
Västerdalin tehdas (Ruotsi)	E
• NHK-Keskus Oy	B
• NutriSuni Suomi Oy	B
• RV Eurotrading Oy	A, B
• Oy Teollisuushankinta TH Ab	B
• VetAgro Oy	A, B

Rahtisekoittajat

• AP-Mylly Oy	
• Farmirehu Tapani Korpela	
• Hauhon Myllärit Oy	
• Hiiannon Mylly ky	
• Pohjanmaan Rehujauhatus Oy	
• Rehunsekoittamo Terho Mylly Oy	
• Rehupalvelu Kolmanen	
• Rehupalvelu Torikka & Isolauri Oy	
• Rehupojat Oy	
• Samuli Simusta Oy	
• Tilavilpasekoitus Oska Oy	
• Tmi Juha Hakanen	

A = rehuraaka-aineiden tuonti
B = rehuneosten maahantuonti
C = rehuraaka-aineiden valmistus
D = rehuneosten valmistus
E = omavalvontaohjelma, ulkomainen
* = tuotitoiminta satunnaista

Kivennäis- ja vitamiinivalmisteiden tuonti ja valmistus sekä rehuaineiden ja rehuseosten jälleenmyynti eivät kuulu positiivilistatoiminnan piiriin, mikäli niiden ei katsota aiheuttavan salmonellariskiä.

Lisätietoja www.ett.fi/yhteystiedot/

Maa- ja metsätalousministeriö

Keskeiset vastuullisuusohjelmat Suomessa

Ohjelma tai järjestelmä	Tuotantosuunta	Keskeinen vastuullisuussisältö	Asema
Sikava ja Laatuvastuu	Sianliha	Eläinterveys, tautien torjunta, hyvinvointi, elintarviketurvallisuus ja jäljitettävyys	Viranomaisen hyväksymä kansallinen laatujärjestelmä
Naseva	Maito ja naudanliha	Terveydenhuolto, hyvinvoinnin seuranta, lääkitys ja tautitilanne	ISO 9001 -sertifioitu terveydenhuollon seurantajärjestelmä
ETT:n siipikarjan kansalliset tavoitteet	Broileri, kalkkuna, kananmunat	Eläinterveys, tautisuojaus, hyvinvointi ja tuotantotulosten seuranta	Kansalliset tavoitteet ja toimialan seuranta, ei sertifiointijärjestelmä
Luomu	*Maito, liha, munat ym.*	*Eläinten olosuhteet, ulkoilu, ruokinta ja ympäristövaikutukset*	*EU:n säädöksiin perustuva, virallisesti valvottu tuotantojärjestelmä*

Maa- ja metsätalousministeriö

Yrityskohtaiset vastuullisuusohjelmat

- Sikava ja Naseva toimivat useissa ohjelmissa yhteisenä tietopohjana
- Isommilla yrityksillä edellytyksenä

Tuotantosuunta	Keskeinen vastuullisuussisältö
Maitotuotanto	Eläinten hyvinvointi, laidunnus, ilmasto ja luonnon monimuotoisuus
Maitotuotanto	Ilmastopäästöt, resurssitehokkuus ja ympäristötoimet
Sika, nauta, broileri	Eläinten hyvinvointi, ilmasto, luonnon monimuotoisuus ja tuottajavastuu
Sika, nauta, broileri	Hyvinvointi, antibioottien käytön vähentäminen, tautisuojaus ja jäljitettävyys
Sika ja nauta	Hyvinvointi, vapaaporsitus, tautisuojaus, ympäristövaikutusten mittaaminen

5

Sertifioidut terveydenhuollon seurantajärjestelmät

ETT SIKAVA

kiwa certified ISO 9001

Inspecta Sertifiointi Oy

ETT NASEVA

6

Seurantajärjestelmien kattavuus

Yli 95 % kaupallisesta tuotannosta kansallisella tasolla

SERTIFIOITU LAATU
Laatutietoa suomalaisesta maidon- ja lihantuotannosta

https://www.ett.fi/sertifioitu-laatu/

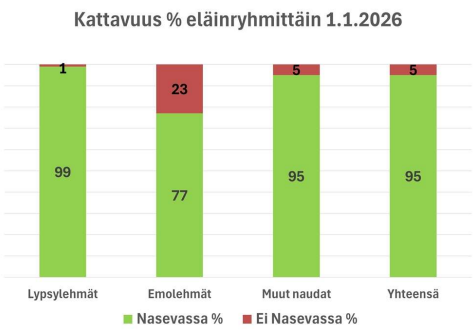

7

Laatuvastuu – kansallinen laatujärjestelmä sianlihantuotannolle

- Ruokaviraston hyväksymä ja tarkastama laatujärjestelmä vuodesta 2013
- Suomen (ja tietääksemme Euroopan) ainoa

SERTIFIOITU LAATUVASTUU KANSALLINEN LAATUJÄRJESTELMÄ

8

Kansallisen laatujärjestelmän vaatimukset

- **kansanterveyden,**
- **eläinten** ja kasvien **terveyden,**
- eläinten **hyvinvoinnin** tai
- ympäristönsuojelun kannalta

huomattavasti **laadukkaampi lopputuote** kuin mitä kaupallista hyödykettä koskevassa standardissa vaaditaan.

9

Kansallisen laatujärjestelmän keskeiset vaatimukset

Erityispiirteet ja laatuvaatimukset
- Tuotantotavan, eläinten hyvinvoinnin tai laadun erityispiirteet.
- Vaatimusten on ylitettävä lainsäädännön perustaso.

Sitovat tuote-eritelmät
- Järjestelmällä on sitovat vaatimukset.
- Noudattamista valvoo viranomainen tai riippumaton tarkastuselin.

Avoimuus ja jäljitettävyys
- Avoin kaikille ehdot täyttäville tuottajille ja valmistajille.
- Täydellinen jäljitettävyys koko tuotantoketjussa.

Markkinamahdollisuudet
- Vastaa nykyisiin ja ennakoitaviin markkina- ja kuluttajatarpeisiin.

Lähde: Ruokavirasto

10

Sikava vs. Origin Green Ireland

Ominaisuus	Sikava / Laatuvastuu	Origin Green
Ylläpitäjä	Eläinten terveys ETT ry	Bord Bia (Irlannin valtiollinen elintarvikealan organisaatio)
Asema	Viranomaisen hyväksymä kansallinen laatujärjestelmä	Kansallinen vastuullisuusohjelma
Virallinen hyväksyntä	Evira hyväksynyt vuonna 2013	Ei osoitettua vastaavaa hyväksyntää
Painopiste	Eläinten terveys ja elintarviketurvallisuus	Ympäristövastuu, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys
Todentaminen	ISO 9001 -sertifioitu järjestelmä	Tilatason ISO/IEC 17065 -akkreditoidut laatu- ja vastuullisuusjärjestelmät
Tuotemerkki	Laatuvastuu	Bord Bia Quality Mark; Origin Green -merkki yritysviestintään

Maa- ja metsätalousministeriö

ETT

VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

11

Sikavan laatujärjestelmään perustuva Laatuvastuu-merkintä

Vertailukohde	Sikavan Laatuvastuu-tuotanto	Mitä muulta tuotteelta selvitetään?
Eläinten terveydenhuolto	Vähintään 4 eläinlääkärin terveydenhuoltokäyntiä vuodessa tiloilla	Onko säännöllinen, dokumentoitu eläinlääkäriseuranta?
Tarttuvat taudit	Vaatimukset tautivapaudesta mm. porsasyskän, dysenterian ja kapin osalta	Mitä tauteja seurataan ja millä tutkimuksilla?
Salmonella	Kansallista valvontaohjelmaa tiukemmat vaatimukset	Miten salmonellariskiä seurataan ja hallitaan? Myös sikatilalla?
Lääkkeiden käyttö	Lääkitysten dokumentointi ja seuranta	Miten mikrobilääkkeiden käyttöä seurataan?
Ulkopuolinen varmentaminen	Viranomaisen hyväksymä kansallinen laatujärjestelmä ja ISO 9001 -sertifiointi	Onko riippumatonta auditointia ja millä kattavuudella?
Jäljitettävyys	Laatuvastuu-tuotteelta edellytetään jäljitettävyyttä tilalta tuotteen pakkaamiseen	Voidaanko toimitettu liha yhdistää vaatimukset täyttävään tuotantoon?

Maa- ja metsätalousministeriö

ETT

VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

12

Sikavan ja Nasevan toiminnalliset erot

SIKAVA

Vaatimustenmukaisuuden todentaminen

Sitovat ehdot, tilaluokitus ja poikkeamien vaikutus laatutasoon.

Täyttääkö tila vaaditun tason?

NASEVA

Terveydenhuollon toteutumisen todentaminen

Kansalliset tavoitteet, dokumentoitu seuranta, tautiriskiluokitus ja kehittäminen.

Miten terveydenhuolto toteutuu ja mitä tuloksia saavutetaan?

- Yhteistä: laaja tietopohja terveydenhuoltoeläinlääkärin tekemistä pitopaikkakohtaisista havainnoista, eläimille annetuista lääkkeistä, tautitutkimustuloksista jne.

13

Suomalaisen eläintuotannon vastuullisuus rakentuu kolmelle tasolle

- Tunne vastuullisuusohjelman sisältö
- Miten sitovia vaatimukset ovat?
- Miten vaatimusten toteutumista seurataan tai valvotaan?
- Miten tieto voidaan yhdistää hankittavaan elintarvikkeeseen?

14

Mitä on eläinten hyvinvointi?

Perustarpeiden tyydyttäminen, terveys ja tuottavuus

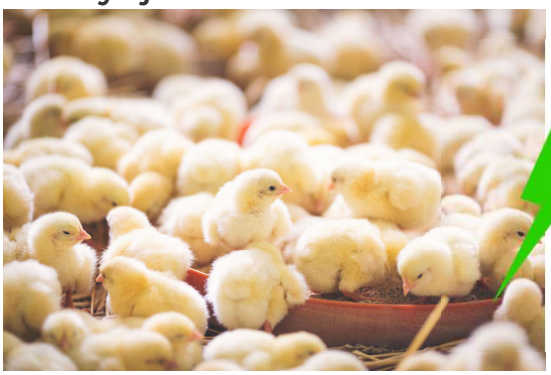

Luonnollisuus ja eläinten yksilöllinen kohtelu

Ina Toppari, toiminnanjohtaja, Eläinten terveys ETT ry 18.11.2026

Maa- ja metsätalousministeriö

ETT

VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

15

16

Mitä on eläinten hyvinvointi?

- Eläimen oma kokemus olotilasta
- Voi vaihdella hyvästä huonoon
- Sopeutuminen kasvatusolosuhteisiin
- Pito-olosuhteet, hoito, käsittely, jalostus

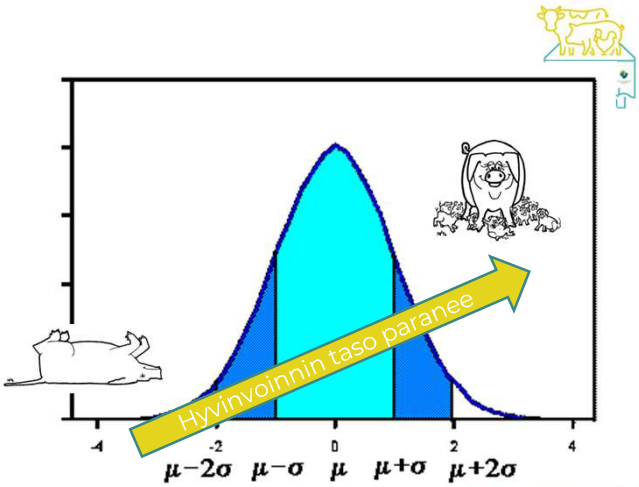

Suomen kansallisen lainsäädännön korkea vaatimustaso

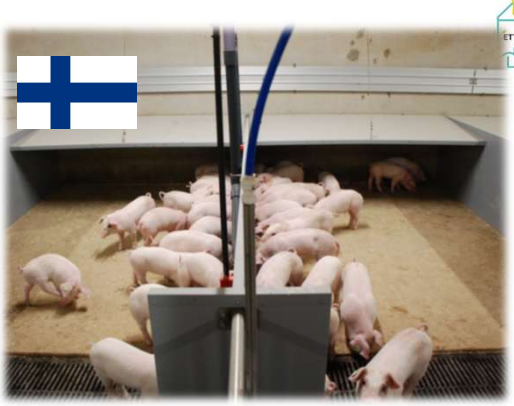

Sikavan hyvinvointi-indeksi mittaa sikojen hyvinvointi Welfare quality® periaattein

- Hyvinvointi-indeksi lasketaan kaikille pitopaikoille ja ikäryhmille vuosittain
- Lisäksi jokaisen käynnin jälkeen seurantaan ns. lyhyt indeksi

Maa- ja metsätalousministeriö
ETT
VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

19

Mistä eläimen hyvinvointi siis muodostuu?

Kuva 1. Viiden hyvinvoinnin osa-alueen lähestymistapa eläinten hyvinvointiin (muokattu lähteistä Mellor & Beausoleil 2015, Mellor ym. 2020).

Kuva: Luonnonvarakeskuksen Opas eläinten hyvinvointitiedon tulkintaan

http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-213-2

Maa- ja metsätalousministeriö
ETT
VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

20

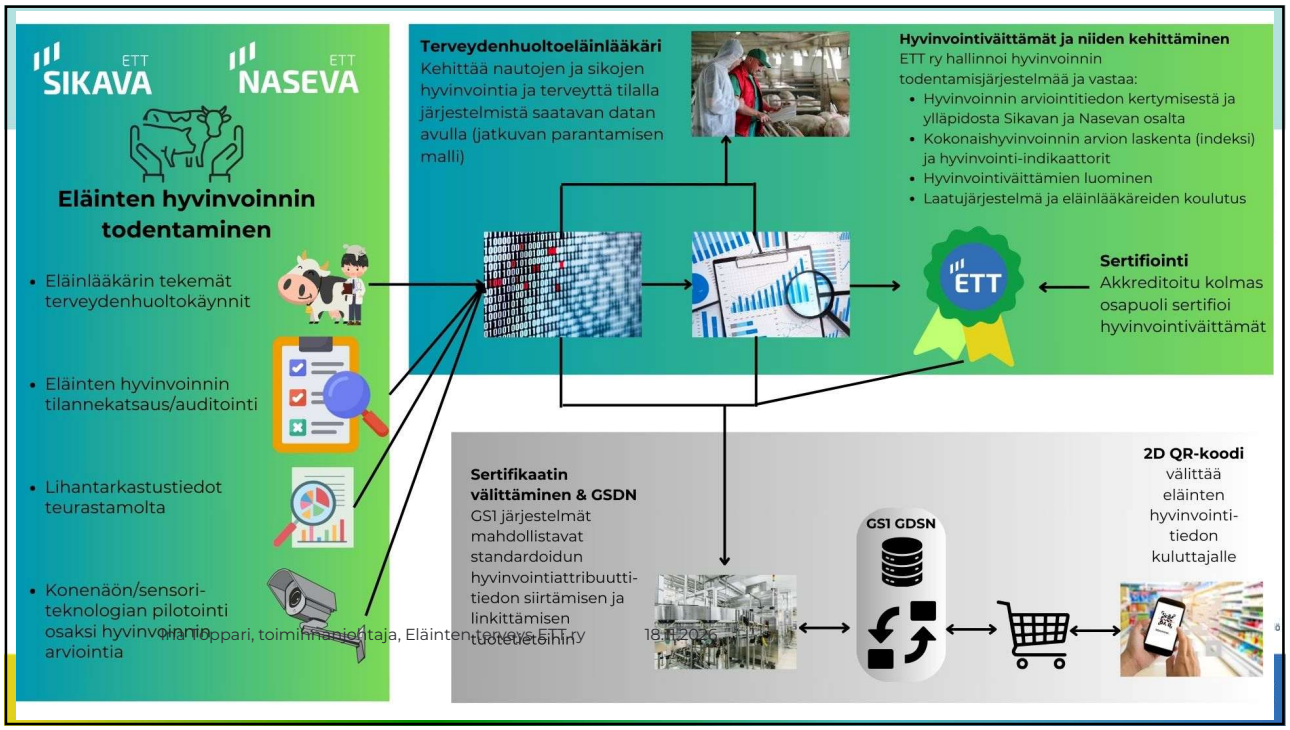

21

Naseva kertoo myös hyvinvoinnista

- Julkaisematon pilottitutkimus Nasevan-tiloilta
- Tavoite: Selvittää, voidaanko eläimen kokemaa hyvinvointia mitata ihmisten elämänlaatututkimuksesta tutuilla menetelmillä.
- Menetelmä: rakenneyhtälömallit, huomioitu muun muassa tuotantotyyppi, nautarotu ja arvioiva eläinlääkäri.
- Keskeiset tulokset: Tunnistettiin yhdeksän hyvinvoinnin ulottuvuutta: sairauksien ehkäisy, pito-olosuhteet, ravitsemus, ravinnon terveellisyys, terveys, käyttäytyminen, hyvinvointiriski, lihantuotantokyky ja kokonaisvaltainen hyvinvointi.

Hyvinvointia voidaan arvioida aiempaa kokonaisvaltaisemmin yhdistämällä useita havaintoja eläimen kokemusta kuvaaviksi kokonaisuuksiksi.

Maa- ja metsätalousministeriö
ETT
VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

22

Jatkuvan juomaveden vaatimus

Suomi

- Eläinten hyvinvointilaki edellyttää jatkuvaa veden saatavuutta nisäkkäille ja linnuille pysyvässä pitopaikassa
- Vaatimus koskee laajasti tuotantoeläinlajeja
- Poikkeukset ovat rajattuja ja erikseen säädettyjä

EU:n vähimmäistaso

- Eläimillä tulee olla mahdollisuus saada riittävästi juomavettä tai tyydyttää nesteentarpeensa muulla tavoin
- Jatkuvaa vedensaantia ei edellytetä yleisesti kaikille eläinlajeille
- Sioilla EU-sääntely edellyttää yli 2 viikon iästä lähtien jatkuvaa raikkaan veden saatavuutta

Muut EU-maat

- Kansalliset vaatimukset vaihtelevat
- Osa maista edellyttää jatkuvaa vedensaantia ainakin joillekin eläinlajeille
- Joissain maissa riittää, että vettä tarjotaan vähintään 2–3 kertaa päivässä

Johtopäätös

Suomen sääntely on EU:n yleistä vähimmäistasoa tiukempi, mutta Suomi ei ole tässä täysin yksin. Vastuullisuutta tulee vertailla eläinlajikohtaisesti ja tuotantotapaan perustuen, ei vain alkuperämaan perusteella.

Lähteet: Eläinten hyvinvointilaki 693/2023, EU-direktiivi 98/58/EY

Hankintakriteerit: naudanliha ja maito

- Elintarvikkeen tuottajan vastuullisuusohjelma
  - Yrityskohtaisia
  - Hyödyntävät Nasevaan tallennettuja tietoja
  - Yritysten omat sopimusehdot
    - Todentaminen Nasevan kautta tai omin selvityksin
- Maidon, lihan ja lihatuotteiden jäljitettävyystietojen ilmoittaminen
- Naudanlihan ja naudanlihatuotteen luomutuotanto
  - Luomusertifiointi viranomaisen todentama

Luomutarkastuksen tavoitteena on

- valvoa, että kuluttaja voi luottaa luomuun
- varmistaa toimijoiden välinen yhdenmukainen kohtelu ja reilu kilpailu
- toimia luomutoiminnan kehittämisen välineenä.

Kuka tarkastaa maatilan luomutoimintaa?

Luonnonmukaisesti viljeltyjä maatiloja valvoo alueellinen ELY-keskus. Se käyttää apunaan Ruokaviraston valtuuttamia tarkastajia, jotka ovat joko itsenäisiä yrittäjiä tai neuvontajärjestön palveluksessa olevia henkilöitä. Kaikki tarkastajat ovat saaneet valtuutuksen Ruokavirastolta.

Maa- ja metsätalousministeriö

VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

25

Hankintakriteerit: naudanliha ja maito

- Eläinten teuraskuljetus
  - Eläinten kuljetusta säätelee lainsäädäntö:

  NEUVOSTON ASETUS (EY) N:o 1/2005 eläinten suojelusta kuljetuksen ja siihen liittyvien toimenpiteiden aikana
  - Kuljetusajat ja olosuhteet, eläinten kuljetuskuntoisuus (mm. sairaudet, tiineys, vastasyntynyt)

  Kansallinen eläinkuljetuslaki
- Eläinten teurastus
  - Toimijakohtainen kuvaus, Naseva ei kata teurastamoa

Kuvituskuva: MMM verkkosivuilta

Maa- ja metsätalousministeriö

VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

26

Hankintakriteerit: naudanliha ja maito

- Mikrobilääkkeiden käyttö eläinten hoidossa
- Terveydenhuollon toimet

Vastuullisuuden osa-alue	Nasevan avulla tapahtuva todentaminen
Mikrobilääkkeiden vastuullinen käyttö	Lääkitysten kirjaaminen, käytön tilastointi ja vertailu sekä eläinlääkärin arvio lääkityskäytännöistä
Suunnitelmallinen terveydenhuolto	Terveydenhuoltosopimus, vähintään vuosittainen eläinlääkärikäynti, kirjallinen terveydenhuoltosuunnitelma ja sen toteutumisen seuranta

Maa- ja metsätalousministeriö

ETT

VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

27

28

Hankintakriteerit: sianliha

- Elintarvikkeen tuottajan vastuullisuusohjelma
- Lihan alkuperämaatiedon ilmoittaminen tuotteessa
- Sianlihan alkuperämaan ilmoittaminen
- Eläinten tainnutus ennen teurastusta (sianliha ja -lihatuotteet)

Hankintakriteerit: sianliha

- Jatkuva juomaveden saanti
- **Kivunlievitys kastraatiossa**
- Sian hännän typistäminen

Kivunlievitys kastraatiossa

- Karjuporsaat kastroidaan, jotta lihaan ei kehittyisi karjunhajua.
- Hajun voi havaita vain lihaa kuumennettaessa.
- lihaa ei pystytä nykymenetelmin rutiininomaisesti tunnistamaan etukäteen.

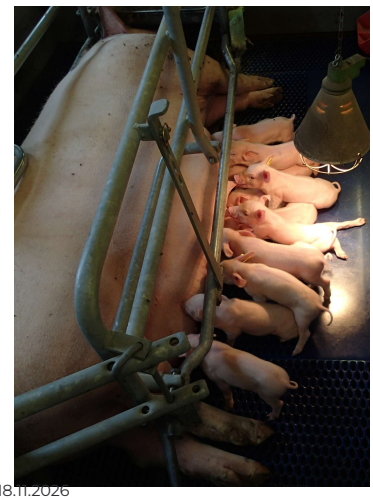

Hankintakriteerit: sianliha

- Jatkuva juomaveden saanti
- **Kivunlievitys kastraatiossa**
- Sian hännän typistäminen

Kivunlievitys kastraatiossa

- Ei EU-tason säätelyä
- Kansallisen tason säätely
  - Kivesten poisto sallittua
  - Kivunlievitys
    - Kipulääkeinjektio
    - Paikallispuudutus pakolliseksi ensi vuonna

Kastraation vaihtoehdot:

- Immunokastraatio ja karjujen kasvatus
  - Arvioitava toteuttamiskelpoisuutta ja kokonaisvaikutusta hyvinvointiin

Maa	Immunokastraation osuus
Belgia	10-15 %
Saksa	n. 4 %
Ranska	n. 4 %
Espanja ja Portugali	Käytössä, ei hallitseva
Ruotsi	Rajallisesti käytössä

31

Hankintakriteerit: sianliha

- Jatkuva juomaveden saanti
- Kivunlievitys kastraatiossa
- **Sian hännän typistäminen**

Hännän typistys eli tail-docking

- Häntä typistetään eli katkaistaan alle viikon ikäisenä, kivunlievitystä ei käytetä
- Häntä katkaistaan, jotta hännänpurenta ei muodostuisi ongelmaksi myöhemmin
- Suomalainen sikatalous on osoittanut, että sianlihantuotanto ilman hännän typistämistä on mahdollista

32

Hankintakriteerit: sianliha

- Jatkuva juomaveden saanti
- Kivunlievitys kastraatiossa
- **Sian hännän typistäminen**

Hännän typistys eli tail-docking

- EU-tason säätely vuodesta 2003
  - Direktiivi: rutiininomainen typistys kiellettyä; sallittua jos hännänpurentaa ja ennaltaehkäisevät muut toimet (kasvatusympäristö ja eläintiheys) eivät auta
- Suomessa kiellettyä kansallisella lainsäädännöllä heti direktiivin voimaantullessa

Hankintakriteerit: sianliha

- Jatkuva juomaveden saanti
- Kivunlievitys kastraatiossa
- **Sian hännän typistäminen**

Hännän typistys eli tail-docking

- EU-tason säätely vuodesta 2003
  - Direktiivi: rutiininomainen typistys kiellettyä; sallittua jos hännänpurentaa ja ennaltaehkäisevät muut toimet (kasvatusympäristö ja eläintiheys) eivät auta
- Suomessa kiellettyä kansallisella lainsäädännöllä heti direktiivin voimaantultua

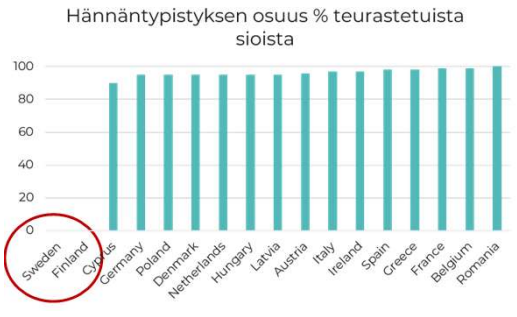

Wallgren T and Lundmark Hedman F (2026) Compliance and contradiction: the unenforced ban on tail-docking in pigs. Front. Anim. Sci. 7:1808261. doi: 10.3389/fanim.2026.1808261

Ina Toppari, toiminnanjohtaja, Eläinten terveys ETT ry 18.11.2026

Maa- ja metsätalousministeriö

ETT

VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

34

Hankintakriteerit: sianliha

- Jatkuva juomaveden saanti
- Kivunlievitys kastraatiossa
- **Sian hännän typistäminen**

Hännän typistys eli tail-docking

- **Hännän typistäminenkään ei ole kivuton toimenpide.**
- Aiheuttaa välitöntä kipua, kudosvaurioita ja stressiä.
- Voi johtaa hermovaurioihin ja pitkäaikaiseen kipuherkkyyteen.
- Vähentää hännänpurentavaurioita, mutta ei korjaa hännänpurennan taustalla olevia syitä.
- Suomessa hännänpurentaa ehkäistään tuotanto-olosuhteita ja hoitokäytäntöjä kehittämällä.

Maa- ja metsätalousministeriö
VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

35

Hankintakriteerit: sianliha

- **Mikrobilääkkeiden käyttö**
- salmonellavapaus

- Mikrobilääkkeiden käyttö eläinten hoidossa
- Vain sairaiden eläinten hoitoon eläinlääkärin määräyksestä
- Käytöstä on **pidettävä kirjanpitoa**, jonka pitää olla saatavilla pyynnöstä.
- Sikojen lääkinnässä ei ole käytetty seuraavia ihmisille kriittisen tärkeitä mikrobilääkkeitä:
  - (Fluoro)kinolonit
  - 3. ja 4. polven kefalosporiinit
  - Kolistiini.
  - Uudet laajakirjoiset ja hitaasti elimistöstä poistuvat makrolidit
  - Seurataan Sikavassa muutaman kerran vuodessa – viimeisin ”poikkeama” keväältä 2025. Toiminta tilalla korjattu

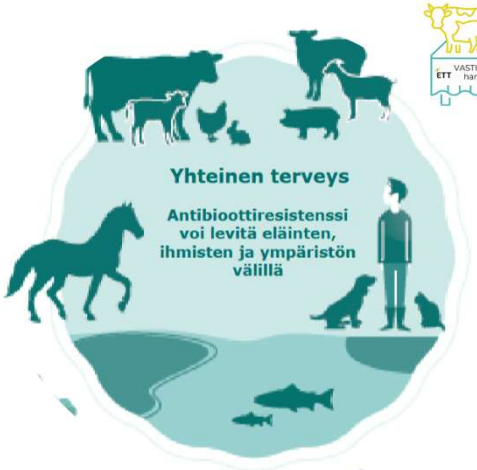

Maa- ja metsätalousministeriö
VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

36

Hankintakriteerit: sianliha

- Ruokinta
  - Palmuöljytön ruokinta
  - Sertifioidun soijan käyttö
  - Soijan käytön vähentäminen ja sertifioidun soijan käyttö

Hankintakriteerit: siipikarjan liha

- Eläinten tainnutus ennen teurastusta
- Lihan alkuperämaatiedon ilmoittaminen tuotteessa
- Siipikarjanlihan alkuperämaan ilmoittaminen

➡️ Toimijan vakuutus

Hankintakriteerit: siipikarjan liha

- Eläimen vapaa liikkuminen

39

Hankintakriteerit: siipikarjan liha

- Broilerin jalkapohjatulehdusarviointi
- Jalkapohjatulehdusarviointi
  - Kansainvälisesti tunnustettu broilereiden hyvinvoinnin mittari
  - Seuranta Suomessa
    - Lakisääteinen jokaisen teurasparven arviointi tarkastuseläinlääkärin toimesta
    - Arvioidaan vähintään sadan broilerin yksi jalkapohja joka teurasparvesta
    - Ihotulehduksen vakavuus pisteytetään vaurion syvyyden perusteella (luokat 0 terve - 1 pinnallinen - 2 syvä) ➢ Lasketaan teurasparvelle indeksi: J=100 × (n1×0,5+n2×2)/ntot
- < 20 pistettä = erinomainen jalkapohjaterveys
- < 40 pistettä = ei muutoksia, hyvä jalkapohjaterveys
- 40-80 pistettä = tulehdusmuutoksia havaittavissa
  → olosuhteisiin, kuten kuivikkeen laatuun ja ilmanvaihtoon on kiinnitettävä huomiota
- > 80 pistettä = voimakkaat tulehdusmuutokset
  → tarkastuseläinlääkärin ilmoitus tuottajalle ja aluehallintovirastolle toimenpiteitä varten

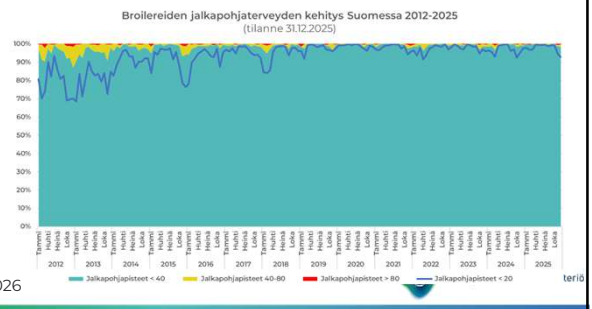

40

Hankintakriteerit: siipikarjan liha

Mikrobilääkkeiden käyttö eläinten hoidossa (Siipikarjanliha ja -lihatuotteet, muna ja munatuotteet)

- Siipikarjaelinkeino on 18.11.2019 linjannut antibioottien käyttöä ja päättänyt rajata kokonaan pois tuotantosiipikarjan lääkitykseen Suomessa käytettävistä antibiooteista seuraavat ihmisille kriittisen tärkeät mikrobilääkkeet:
  - ***(Fluoro)kinolonit***
  - ***3. ja 4. polven kefalosporiinit***
  - ***Kolistiini***
  - ***Uudet laajakirjoiset ja hitaasti elimistöstä poistuvat makrolidit***

41

Suomalainen tavanomainen broilerintuotanto vs. European/Better Chicken Commitment

ECC-kriteeri	ECC:n vaatimus	Suomalainen tavanomainen broilerintuotanto
1. Lainsäädäntö	EU:n eläinten hyvinvointisäädösten noudattaminen	Samat EU:n vähimmäisvaatimukset, joita täydentää Suomen kansallinen lainsäädäntö.
2. Kasvatustiheys	Enintään 30 kg/m². Korkeintaan yksi harvennus parvea kohden.	Suomessa tyypillisesti 38–42 kg/m² loppukasvatuksessa. Kasvatus tapahtuu pääsääntöisesti kertatäyttöperiaatteella ilman harvennusta.
3. Eläinaines	ECC:n hyväksymä, hyvinvointiominaisuuksiltaan paremmaksi arvioitu hybridi	Tavanomaisessa tuotannossa käytetään nopeasti kasvavia hybridejä.
4. Valaistus	Vähintään 50 luksia, mukana luonnonvaloa	Lakisääteinen vähimmäistaso 20 luksia vähintään 80 %:lla käytettävissä olevasta pinta-alasta. Luonnonvaloa ei edellytetä vastaavalla tavalla.
5. Virikkeet	Vähintään 2 m käyttökelpoista ortta tai istumatilaa / 1 000 lintua ja kaksi nokkimisvirikettä / 1 000 lintua	Pehku, kokojyvät ja muut virikkeet kuuluvat kansallisiin hyvinvointitavoitteisiin.
6. Ilmanlaatu	EU:n broileridirektiivin liitteen II kohdan 3 ilmanlaatuvaatimukset kasvatustiheydestä riippumatta	Suomessa vastaavat pitoisuusrajat ovat velvoittavia yli 33 kg/m²:n kasvatustiheyksillä.
7. Kasvatusjärjestelmä	Ei häkkejä eikä monikerroskasvatusjärjestelmiä	Tavanomainen broilerintuotanto tapahtuu lattialla pehkukasvatuksena.
8. Tainnutus	Hallitun kaasuatmosfäärin tainnutus hyväksytyllä menetelmällä tai tehokas sähkötainnutus ilman tajuissaan olevien lintujen ripustamista ylösalaisin	Suomessa käytetään kaasu- ja sähkötainnutusta. Vaatimusten täyttyminen on tarkistettava teurastamokohtaisesti.
9. Todentaminen	Riippumaton kolmannen osapuolen auditointi ja vuosittainen julkinen edistymisraportointi	Viranomaisvalvonta sekä teurastamoiden ja sopimustuotantoketjujen seuranta. Ei automaattisesti ECC:n mukaista ulkoista auditointia ja raportointia.

42

Hankintakriteerit: kananmunat

- Elintarvikkeen tuottajan vastuullisuusohjelma
- Eläimen vapaa liikkuminen
  - Tuotantotapamerkintä
    - Kananmunien kuoren leimat kertovat munan alkuperästä.
    - Leiman ensimmäinen numero kertoo tuotantotavan, kirjaimet leiman keskellä alkuperämaan, ja viimeiset kanalatunnuksen. Suomen maatunnus merkitään kirjaimin FI.
    - Tuotantotapatunnuksia on neljä:
      - 0 tarkoittaa luomukanalaa,
      - 1 ulkokanalaa,
      - 2 lattiakanalaa ja
      - 3 virikehäkkikanalaa

Hankintakriteerit: kananmunat, siipikarjan liha

Nokkien, kynsien ja helttojen typistämiskielto

Toimenpide	Suomen kansallinen lainsäädäntö	Miksi toimenpidettä tehdään muualla?
Nokan typistäminen (beak trimming)	Nimenomaisesti kielletty	Höyhenten nokkimisen, vammojen ja kannibalismin vähentämiseksi
Kannusten typistäminen (de-clawing, de-toeing)	Kielletty ilman eläinlääketieteellistä perustetta	Erityisesti siitoskukkojen parittelun yhteydessä kanoille aiheuttamien vammojen ehkäisemiseksi
Helttojen ja harjan poistaminen (wattle trimming, comb dubbing)	Ennaltaehkäisevä poistaminen ei kuulu sallittuihin toimenpiteisiin	Vammojen ehkäisemiseksi siitoskukkojen kasvatuksessa

Hankintakriteerit: kananmunat, siipikarjan liha

Maa	Nokan typistäminen	Kynsien, varpaiden ja harjan käsittely
Suomi	Kielletty	Ennaltaehkäisevä poistaminen kielletty
Ruotsi	Kielletty	Kipua aiheuttavia toimenpiteitä koskeva tiukka yleiskielto, rajatut poikkeukset
Itävalta	Kansallinen kielto	Erillisiä eläinlajikohtaisia säännöksiä
Saksa	Munivilla kanoilla luovuttu vuodesta 2017 alkaen alan vapaaehtoisella sopimuksella	Ei vastaavaa kaikenkattavaa kieltoa; poikkeusjärjestelyjä
Alankomaat	Kielto useimmissa tuotantoryhmissä, eräille siitoslinturyhmille siirtymäpoikkeuksia	Siitoskukkojen takimmaisen varpaan poistamista koskeva poikkeus 1.7.2028 asti
Tanska	Sallittu erityisehdoin	Joitakin siitoskukkoihin kohdistuvia toimenpiteitä sallitaan poikkeuksellisesti
Englanti (ei EU)	Sallittu säädetyin ehdoin	Varpaiden ja harjan poistamiseen on nimenomaisia poikkeuksia

Maa- ja metsätalousministeriö

VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

45

Elintarviketurvallisuus

- Korkealla tasolla
- Viranomaisvastustus ja elinkeinon omat toimet

Salmonella

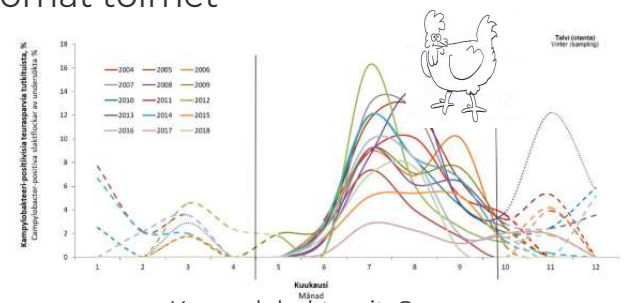

Kampylobakteerit, Suomessa vuoden keskiarvo n. 5 %

Positiivilista kotieläintilan tukena

ETT

Eläinten terveys ETT ry pitää kotieläintilan tueksi positiivilistaa rehualan yrityksistä, jotka sitoutuvat muun muassa tarkastamaan jokaisen tuomansa tuotantoeläimille tarkoitetun rehuerän ja rehujen raaka-aineet salmonellan varalta.

Rehunvalmistajat, joilla rehuhygieenia-asetuksen mukainen laadunvalvontasuunnitelma

• Agrox Oy	A, D
• Alavuden Öljynpuristamo Oy	C
• Attia Oy/Koskenkorva	C
• A-Rehu Oy	A, B
– Koskenkorva	C, D
– Varkaus	D
• Avena Nordic Grain Oy	A
• Avena Kantvik Oy	C
• Biofarm Oy	A, B, D
• Biokasvu Oy	C
• Elixi Oil Oy	A, C
• Oy Feedex Ab	A, D
• Finnamyl Oy	C
• Hankkija Oy	A, B, C
– Kotka	D
– Seinäjoki	D
– Säkylä	D
– Turku	D
• Isofarmi Oy	D
• Kankaisten Öljykasvit Oy	C
• Kinnisen Myllly Oy	A, D
• Kärki Nutrition Oy (Kärki-Agri)	A, B, D
• Lantmännen Agro Oy	A, B
– Kouvola	D
– Ylivieska	D
• Lappajärven rehu osk.	D
• Lapuan Peruna Oy	C
• Matti Halme Oy	C
• Nordic Soya Oy	C
• Pohjois-Pielaveden Maatalouspalvelu Oy	D

• RehuX Oy	A, B, D
• Satarehu Oy	D
• Suomen Viljava Oy	varastointia/ käsittelyä
• Vilomix Finland Oy	A, B, D

Rehujen ja rehuraaka-aineiden tuojat

• Berner Oy	A
• Feed Imports Oy	B
• Oy Henry Teirs Ltd	A
• HK Scan Finland Oy	A, B
• Lantmännen Agro Oy	A, B
• Lantmännen ek för./Lantbruk, Holmsundin tehdas (Ruotsi)	E
Västerås in tehdas (Ruotsi)	E
• NHK-Keskus Oy	B
• NutriSuin Suomi Oy	B
• RV Eurotrading Oy	A, B
• Oy Teollisuushankinta TH Ab	B
• VetAgro Oy	A, B

Rahtisekoittajat

- AP-Myllly Oy
- Farmirehu Tapani Korpela
- Hauhon Myllärit Oy
- Hilannon Myllly ky
- Pohjanmaan Rehujauhatus Oy
- Rehunsekoittamo Terho Myllly Oy
- Rehupalvelu Kulmanen
- Rehupalvelu Torikka & Isolauri Oy
- Rehupojat Oy
- Samuli Simula Oy
- Tilaviljasekoittus Oska Oy
- Timi Juha Hakanen

A = rehuraaka-aineiden tuonti
B = rehuseosten maahantuonti
C = rehuraaka-aineiden valmistus
D = rehuseosten valmistus
E = omavalvontaohjelma, utkomainen
– = tuotitoiminta satunnaista

Kivennäis- ja vitamiinivalmisteiden tuonti ja valmistus sekä rehuaineiden ja rehuseosten jälleenmyynti eivät kuulu positiivilista-toiminnan piiriin, mikäli niiden ei katsota aiheuttavan salmonellariskiä.

Lisätietoja www.ett.fi/yhteystiedot/

Maa- ja metsätalousministeriö

VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

46

Suomalaisen tuotannon salmonellavapaus – kansainvälinen menestystarina

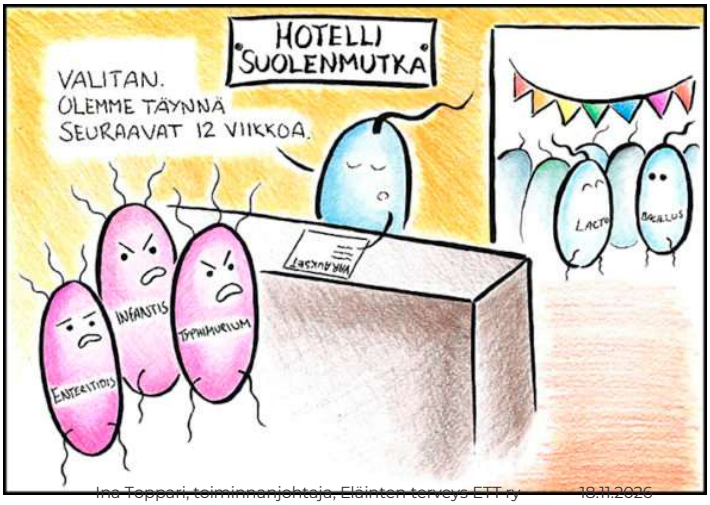

Kuva: Luken Ruokafakta-sivusto

Maa- ja metsätalousministeriö

ETT

VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

47

Salmonellavapaus

- Salmonellatartuntoihin reagoimista eläintiloilla säätelee zoonoosiasetus
- Suomessa elinkeino tutkii salmonellaa omavalvontana tilatasolla
  - Säännöllisin näytteenotoin eläinryhmistä (siat, siipikarja)
  - Eloeläinten myynnin/oston yhteydessä (naudat)

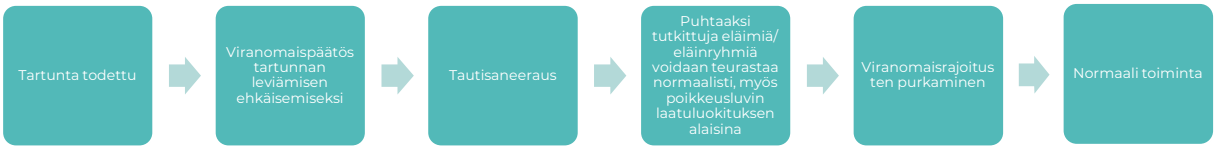

Maa- ja metsätalousministeriö

ETT

VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

48

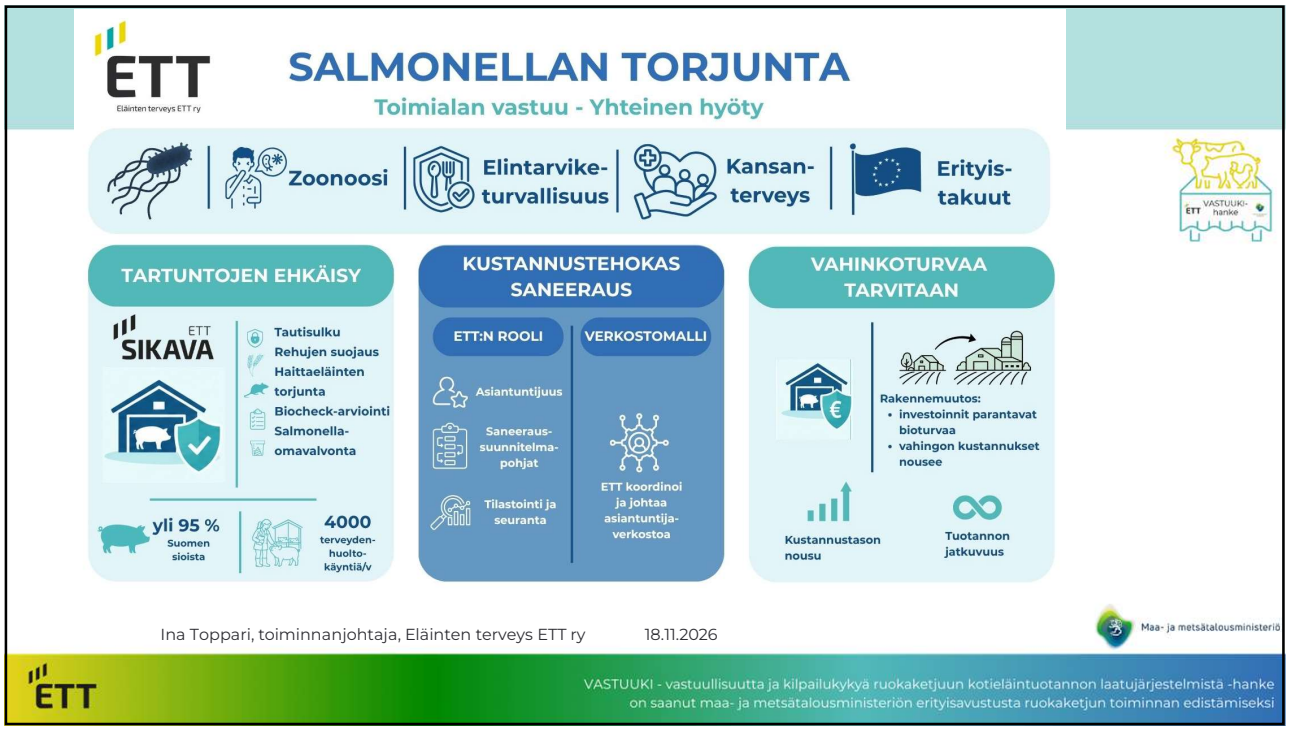

49

Siipikarjan salmonellavalvontaohjelmia

Kuva: MTK ja Henri Uotila

Valvontajärjestelmä	Salmonellaserotyypit
Suomen kansallinen ohjelma	Kaikki salmonellaserotyypit
EU:n munintakanaparvien vähentämistavoite	S. Enteritidis ja S. Typhimurium (myös monofaasinen variantti)
EU:n broileriparvien vähentämistavoite	S. Enteritidis ja S. Typhimurium (myös monofaasinen variantti)
EU:n kanojen siitosparvien vähentämistavoite	S. Enteritidis, S. Typhimurium, S. Infantis, S. Virchow ja S. Hadar
Yhdysvaltojen kananmunatuotannon FDA-ohjelma	Erityisesti S. Enteritidis
Kanadan kananmunatuotannon ohjeistus	Erityisesti S. Enteritidis
Australian munintakanaseuranta	Erityisesti S. Enteritidis

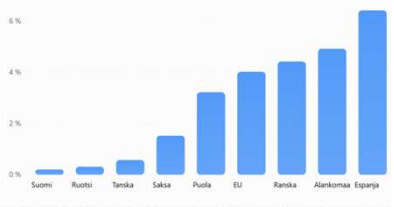

EFSA/ECDC, EU One Health Zoonoses Report 2024, taulukko 20. Mittari kuvaa tutkittujen munintakanaparvien osuutta, ei salmonellapositivisten kananmunien osuutta.

Ina Toppari, toiminnanjohtaja, Eläinten terveys ETT ry
18.11.2026
Maa- ja metsätalousministeriö
ETT
VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

50

Salmonellavapaus

- Suomen kansallinen salmonellavalvontaohjelma on kattava.
- Tavoitellaan salmonellan hyvin vähäistä esiintymistä koko tuotantoketjussa
  - monissa EU-maissa valvonta kohdistuu tiettyihin siipikarjaparviin tai merkittävimpiin salmonellaserotyyppeihin.
- Pelkkä ilmoitus siitä, että tuotantomaassa on salmonellavalvontaohjelma, ei vielä kerro valvonnan kattavuudesta tai tuotteen salmonellariskistä.

Salmonellavapaus – sama tavoite, erilaiset valvontajärjestelmät

Suomi	EU	Muu maailma
Koko ketjun valvonta, kaikki serotyypit	Yhteiset torjuntatavoitteet tietyille serotyypeille	Tuotantoketju-, tuoteryhmä- ja serotyyppikohtaiset ohjelmat

51

Salmonellan vastustuksen merkitys

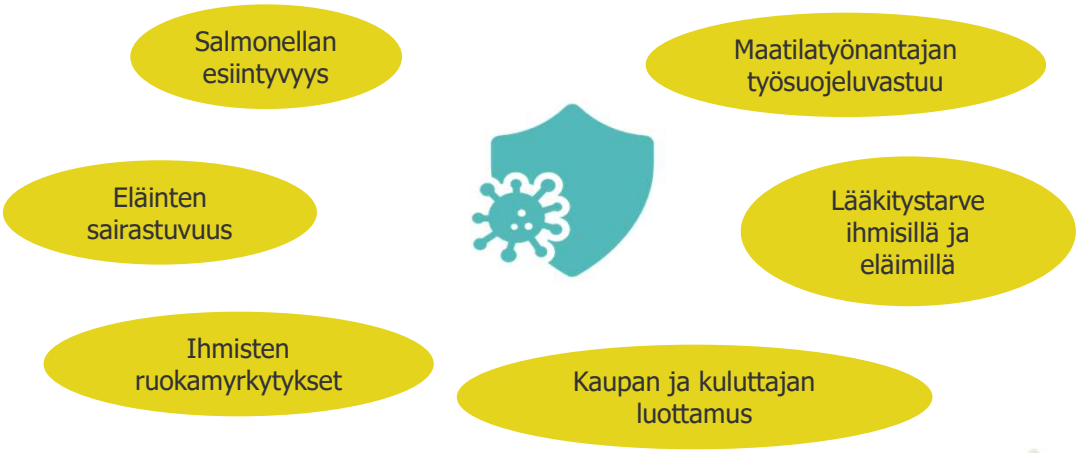

52

Suomalaista tuotantoeläintä lääkitään hyvin vähän

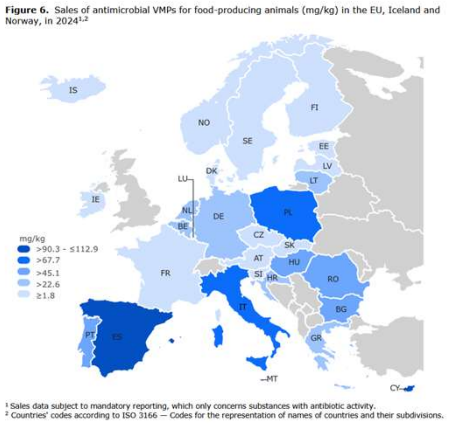

Figure 6. Sales of antimicrobial VMPs for food-producing animals (mg/kg) in the EU, Iceland and Norway, in 2024[1,2]

[1] Sales data subject to mandatory reporting, which only concerns substances with antibiotic activity.
[2] Countries' codes according to ISO 3166 — Codes for the representation of names of countries and their subdivisions.

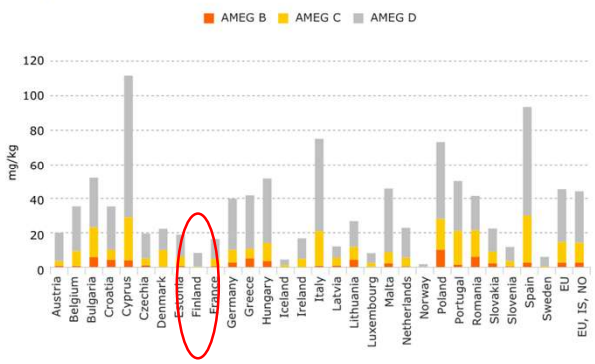

Figure 12. Sales of antimicrobial VMPs (in mg/kg) for food-producing animals by AMEG category per country in 2024[1]

Lähde: EsuaVet-raportti 2024

Maa- ja metsätalousministeriö
ETT
VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

53

Tuotantoeläinten lääkitseminen eri EU-maissa

Suomessa:

- **Vähän antibiootteja:** Suomen myynti suhteessa eläinbiomassaan on noin 80 % EU:n keskiarvoa pienempi.
- **Harkitut lääkevalinnat:** Ihmislääketieteen kannalta erityisen tärkeiden, AMEG B -ryhmän antibioottien osuus on Suomessa alle 1 %.
- **Yksilöllinen hoito:** Suomessa noin kolme neljäsosaa tuotantoeläinten antibioottimyynnistä on yksilölääkitykseen tarkoitettuja valmisteita.

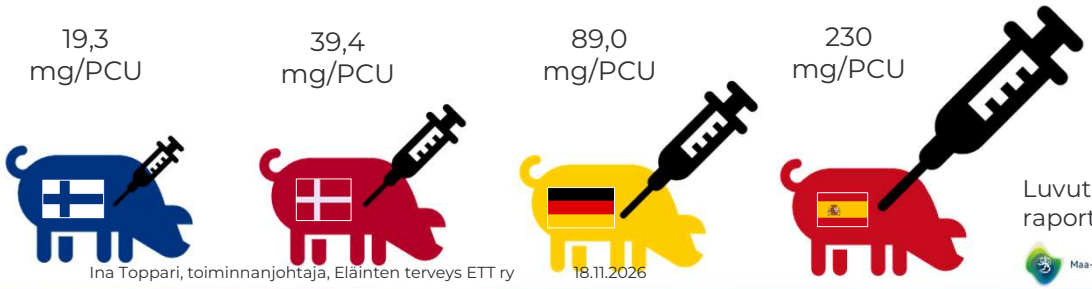

Luvut 2018 raportista

Maa- ja metsätalousministeriö
ETT
VASTUUKI - vastuullisuutta ja kilpailukykyä ruokaketjuun kotieläintuotannon laatujärjestelmistä -hanke on saanut maa- ja metsätalousministeriön erityisavustusta ruokaketjun toiminnan edistämiseksi

54

ETT kerää ja julkaisee siipikarjan antibioottien käyttötilastoa

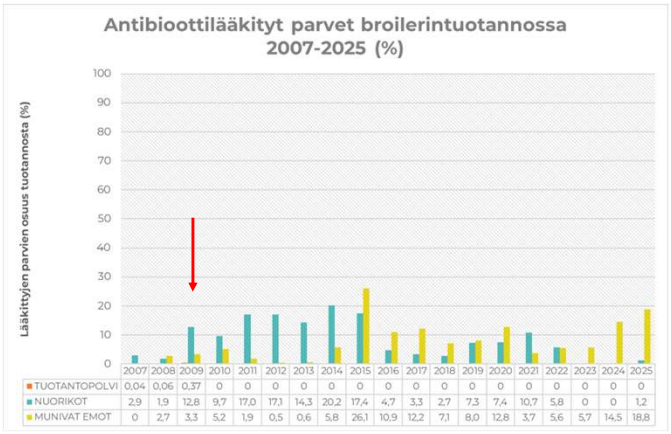

TP = Tuotantopolvi, VP = Vanhempaispolvi, IVP = Isovanhempaispolvi (vuoteen 2015 saakka)

Mitä kriteerejä valita?

Tuoteryhmä	Suositeltavat kriteeriaiheet
Sianliha	Suunnitelmallinen terveydenhuolto, salmonellavalvonta, mikrobilääkkeiden vastuullinen käyttö ja hännän typistämättömyys
Naudanliha ja maito	Suunnitelmallinen terveydenhuolto, lääkityskirjanpito, mikrobilääkkeiden käytön seuranta ja eläinten hyvinvoinnin seuranta
Broilerinliha	Salmonellavalvonta, mikrobilääkkeiden käyttö, kivuliaiden typistämistoimenpiteiden välttäminen ja hyvinvoinnin seuranta
Kananmunat	Salmonellavalvonta, kanojen nokkien typistämättömyys ja tuotantotapaan liittyvät hyvinvointivaatimukset

Miten vastuullisuuskriteerit vaikuttavat hintoihin ja tarjoajien määrään?

- Vastuullisuusvaatimus ei automaattisesti tarkoita korkeampaa hintaa. Ratkaisevaa on, kuinka paljon vaatimus poikkeaa markkinoilla jo yleisesti noudatettavasta tuotantotavasta.
- Jos kriteeri edellyttää esimerkiksi muutosta eläinainekseen, kasvatustiheyteen tai tuotantorakennuksiin, kustannusvaikutus voi olla huomattavasti suurempi tai rajata ison osan tarjoajista pois

57

Kuinka usein kriteerien täyttyminen pitäisi tarkistaa?

Tarkistettava asia	Suositeltava tarkistusväli
Tuotantotapaa koskeva lainsäädäntö tai yleinen tuotantoehto	Tarjousvaiheessa ja ehtojen muuttuessa
Sikavan kansallisen tason luokitus	Ajantasaisesti tuotannon tai teurastuksen yhteydessä
Nasevan terveydenhuollon toteutuminen	Vähintään vuosittain
Salmonellavalvonta	Viimeisimmän käytettävissä olevan virallisen seurantaraportin perusteella
Toimitettujen tuotteiden vastuullisuuskriteerien täyttyminen	Esimerkiksi vuosittain toimittajan raportista

- Esim. tilan kuuluminen Sikavaan tai Nasevaan on varsin pysyvä, käytännössä järjestelmästä poistutaan vasta eläinten pidon loppuessa
- Sikavan luokitus on laatujärjestelmän pääprosessi ja luokitus muuttuukin aina tarpeen mukaan.

58

Miten vastuullisuuskriteerien täyttyminen voidaan todentaa ja mistä tieto saadaan?

- Todentaminen voi perustua toimittajan omaan vakuutukseen, tilakohtaisiin asiakirjoihin, laatujärjestelmän tietoihin tai riippumattoman tahon varmentamaan selvitykseen.
- Sikava ja Naseva ovat keskeisiä suomalaisia tiedonkeruujärjestelmiä, joista teurastamot ja meijerit voivat saada tietoja omista sopimustuottajistaan.
- Teurastamoilla ja meijereillä on mahdollisuus hyödyntää Sikavan ja Nasevan tietoja omassa tuotantoketjun seurannassaan
- GDPR ja tiedon omistajuusmäärittely ei ainakaan toistaiseksi mahdollista järjestelmien käyttöä muille kuin tilojen valtuuttamille tahoille

Suomessa ylläpidettävissä järjestelmissä eläinten terveyttä ja hyvinvointia ei vain luvata, vaan niitä seurataan järjestelmällisesti.

Julkisissa elintarvikehankinnoissa tätä työtä voidaan hyödyntää, kun vaatimukset määritellään selkeästi ja niiden toteutuminen voidaan osoittaa luotettavasti.

Kiitos mielen-kiinnostanne!

https://www.ett.fi/sertifioitu-laatu/

61